

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Współczesne kalendarze polonijne na terenie USA lekcją patriotyzmu dla młodych Amerykanów polskiego pochodzenia : (wybrane zagadnienia)

Author: Danuta Sieradzka

Citation style: Sieradzka Danuta. (2020). Współczesne kalendarze polonijne na terenie USA lekcją patriotyzmu dla młodych Amerykanów polskiego pochodzenia : (wybrane zagadnienia). W: K.Tałuż, M. Nadolna-Tłuczykont (red.), „Między książką a literaturą : księga jubileuszowa dedykowana Profesor dr hab. Teresie Wilkoń z okazji 45-lecia pracy naukowej i dydaktycznej” (S. 447-454). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

Danuta Sieradzka

 <http://orcid.org/0000-0001-6154-1925>
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Współczesne kalendarze polonijne na terenie USA lekcją patriotyzmu dla młodych Amerykanów polskiego pochodzenia (Wybrane zagadnienia)

Rok 2018 to okres obchodzenia przez Polskę 100-lecia odzyskania niepodległości. W akcję upamiętniania tego święta włączyła się Polonia amerykańska, wydając między innymi kalendarze. Publikacje tego typu propagują twórców niepodległej Rzeczypospolitej, stanowiąc wspaniałą lekcję patriotyzmu dla młodego pokolenia Polaków w USA.

W artykule zaprezentowano wybrane kalendarze z 2018 roku, w których ukazano wkład Polonii amerykańskiej w uzyskaniu przez Polskę niepodległości. Wskazano tu almanachy wychodzące na terenie Chicago. Uwzględniono publikacje Związku Narodowego Polskiego (Polish National Alliance) oraz Polsko-Słowiańskiego Banku Kredytowego (Polish & Slavic Federal Credit Union). Ten ostatni jako bank podjął się patriotycznej misji propagowania polskiego dziedzictwa narodowego oraz jego historii¹.

¹ Zobacz wcześniejsze numery. Na 2016 rok wydano kalendarz z okazji kolejnej rocznicy chrztu Polski i nosił on tytuł *1050 lat walki o wolną Polskę (1050 Years of Struggle for Independent Poland)*. W 2017 roku przypadła 200. rocznica śmierci Tadeusza Kościuszki. Wydano z tej okazji kalendarz pod tytułem *Tadeusz Kościuszko, bohater dwóch narodów 1746–1817 (Thaddeus Kościuszko – Polish-American Hero)*.

Do rozważań włączono również kalendarze na 2019 roku².

Wśród licznych publikacji tego typu na wyróżnienie zasługują almanachy „Dziennika Związkowego” – organu prasowego Związku Narodowego Polskiego (dalej: ZNP). Publikacje te mają charakter kalendarzy kartkowych (ściennych). Od 1992 roku stanowią one wkładkę do sobotnio-niedzielnego wydania gazety pod koniec każdego roku. Są to zwykle kalendarze w wersji angielskiej lub polsko-angielskiej. Trafiają one zazwyczaj do członków i sympatyków ZNP na terenie całych Stanów Zjednoczonych.

Kalendarz na 2018 rok w formacie 25 x 25 cm w zatytułowano: *Polska wolna*. Całość wydano na dobrym papierze z licznymi fotografiami między innymi w kolorze sepia. Pochodzą one ze zbiorów Muzeum Polskiego w Ameryce (Chicago). Autorzy zastosowali na fotografiach metodę porównawczą, zestawiając dawne wydarzenia i budynki z czasami współczesnymi.

W publikacji na styczeń zamieszczono fotografię z 1917 roku, na której przedstawiono chicagowskich rekrutów z Polskiej Ochotniczej Armii gen. Józefa Hallera pod pomnikiem Tadeusza Kościuszki w Parku Humbolta. W tle widzimy dzisiejsze wieżowce górujące nad „wietrznym miastem”. Tej tematyce oraz postaciom związanym z odzyskaniem suwerenności państwowej związane są kolejne karty kalendarza.

Najwięcej informacji w tekście dotyczy znanego pianisty (światowej sławy), a równocześnie działacza społecznego i polityka Ignacego Jana Paderewskiego (1860–1941). Kilka słów na temat jego pobytu w Stanach Zjednoczonych. Kompozytor przybył do Ameryki jako przedstawiciel Szwajcarskiego Komitetu Generalnego Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce. Organizacja ta powstała w styczniu 1915 roku w Lozannie (Szwajcaria), gdzie oprócz kompozytora jednym z założycieli był Henryk Sienkiewicz. Paderewski, przebywając w Stanach Zjednoczonych, zwrócił się do Polonii amerykańskiej o pomoc finansową i ratunek dla rodaków na ziemiach polskich. Jednym z miast, w których prowadził rozległe akcje na rzecz niepodległości Polski, było Chicago. Tutaj

² Artykuł stanowi kontynuację cyklu Autorki z tematu „Kalendarze polonijne w USA”. Zob. wcześniejszą publikację: *Kalendarze polonijne Związku Narodowego Polskiego w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (wybrane zagadnienia)*. W: *Z badań nad książką i księgozbioremami historycznymi. Polonika w zbiorach obcych*. Tom specjalny. Red. J. PUCHALSKI, A. CHAMERY-NOWAK i D. PIETRZKIEWICZ. Warszawa 2017, s. 567–577.

w okresie 1915–1918 przemawiał podczas licznych uroczystości i zgromadzeń patriotycznych oraz koncertów „tylko” 340 razy. Można powiedzieć, że miał doskonałe *public relations* – odegrał kluczową rolę w popularyzacji idei niepodległościowej wśród Amerykanów³.

W kalendarzu na marzec odnotowano wizytę Heleny i Ignacego Paderewskiego w Związku Polek w Ameryce w 1915 roku. Do organizacji oprócz żony kompozytora należały między innymi Maria Skłodowska-Curie, Helena Modrzejewska, Maria Konopnicka czy Irena Sendlerowa. W prezentowanym na fotografii budynku parę miesięcy później mieściło się Centrum Rekrutacji nr 1 do Armii Polskiej. Drugie Centrum Rekrutacyjne nr 2 w 1918 roku znajdowało się w budynku Zjednoczenia Polskiego Rzymsko-Katolickiego przy 1327 Augusta Blvd. Dziś mieści się tam Muzeum Polskie w Ameryce, w którym znajduje się Pokój Paderewskiego (zob. kartkę kalendarza na luty). Kompozytora widzimy ponownie na czerwcowej karcie kalendarza. Ujęto przemówienie z 25 maja 1915 roku skierowane do stu pięćdziesięciu tysięcy Polaków zgromadzonych w parku Humboldta. Również w kolejnej odsłonie (listopad) umieszczono zdjęcie Państwa Paderewskich na schodach Kościoła Trójcy Świętej (znajduje się przy 1118 N. Noble Street) z 1917 roku, gdzie żegnano rekrutów Armii Polskiej. Na drugiej połowie fotografii przed tym samym budynkiem stoją dziś uczniowie i nauczyciele Polskiej Szkoły Sobotniej.

Na grudniowej karcie przedstawiono wspianiały budynek Chicago Coliseum, gdzie na przełomie XIX i XX wieku odbywały się imprezy sportowe oraz liczne wiece polityczne. Często gościem tej instytucji był wspomniany już Paderewski. To tutaj w 1918 roku wygłaszał przemówienie do zgromadzonych Polaków. W 1982 roku budynek wyburzono, a na jego miejscu postawiono buddyjską świątynię Soka Gakkai. Podobny los spotkał dawną siedzibę ZNP (pod adresem 1406 W. Division St.). Przez czterdzieści lat w okresie 1896 do 1936 roku było to miejsce wielu zbiórek i akcji Polonii. Budynek zburzono, a dziś znajduje się tam stacja benzynowa będąca symbolem współczesnych czasów (karta z kwietnia).

Autorzy kalendarza wprowadzili jeszcze dodatkowo styczeń 2019 roku. Na prezentowanej fotografii uwieczniono powitanie

³ Jedną z ostatnich publikacji jest pozycja M. OLCZAKA: *Ignacy Paderewski 1860–1941*. Warszawa 2018.

generała Józefa Hallera w 1923 roku na schodach Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Chicago. Było to zaproszenie amerykańskich weteranów wojennych z organizacji American Legion. Na zdjęciu znajdują się współcześni członkowie Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce⁴.

Klimat niepodległości Polski stał się podstawą artykułów na łamach gazety „Dziennik Związkowy”. W listopadowym numerze 2018 roku ukazał się obszerny artykuł *Błękitna Armia w walce o wolną Polskę*⁵. Swoje rozważania zamieścił tam także chicagowski historyk Polonii profesor Dominik Pacyga⁶. Wskazać należy między innymi artykuły: *Aby zawsze była niepodległa czy Paderewski – ojciec niepodległości*⁷. Kontynuację tych zagadnień możemy dostrzec w magazynie „Kalejdoskop” – dodatku do weekendowego wydania „Dziennika Związkowego”⁸. Również miesięcznik „Naród Polski” („The Polish Nation”) włączył się w obchody jubileuszu. Pismo to wychodzące od 1887 roku jest organem Zjednoczenia Polskiego Rzymsko-Katolickiego w Ameryce. W listopadowym numerze 2018 roku znalazł się obszerny artykuł poświęcony 100-leciu odzyskania niepodległości⁹.

Inny charakter ma publikacja Polish & Slavic Federal Credit Union na 2018 roku. Zaprezentowano wybitne postacie, które

⁴ Wskazano Feliksa Rembiałkowskiego, Władysława Świerczyńskiego, Andrzeja Janczaka, Zygmunta Golińskiego, Jadwigę Laskowską, Marię Chojnowski.

⁵ „Dziennik Związkowy” z 9–11 listopada 2018, s. 8.

⁶ Dominik Pacyga urodzony w Chicago w 1949 roku (imigrant w trzecim pokoleniu). Tamże ukończył studia doktoranckie w 1981 roku na Uniwersytecie Illinois. Został następnie profesorem historii w Columbia College w Chicago. Od 2017 roku na emeryturze. Jest autorem i współautorem książek na temat historii Chicago i Polonii. Wskazać można między innymi: *Polish Immigrants and Industrial Chicago*. Columbus 1991. Książkę wydano także w 2003 roku z adresem wydawniczym Chicago, London; *Slaughterhouse: Chicago's Union Stock Yard and the World it Made*. Chicago, London 2015; *Chicago: A Biography*. Chicago, London 2009. Laureat wielu nagród między innymi Oskara Haleckiego i Mieczysława Haimana (przyznawanej przez Polish American Association) czy Catholic Book Award. W okresie 2013–2014 przebywał z wykładami na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (Instytut Studiów Amerykańskich i Polskiej Diaspory). Zob. <http://dziennikzwiazkowy.com/chicago-dlaniepodleglej/5412683/> [dostęp: 1.03.2019].

⁷ „Dziennik Związkowy” z 9–11.11.2008, s. 8–10. Zob. również „Dziennik Związkowy” z 16–18.11.2018.

⁸ Gazetę na listopad 2018 roku opatrzone tytułem: *Polska Odrodzona 1918–2018*. Zob. „Kalejdoskop” 2018, nr 45, s. 1–15.

⁹ Zob. „Naród Polski” November 2018 – listopad 2018, nr 11, s. 1–5, 21–23.

przyczyniły się do odzyskania niepodległości przez Polskę. Każdy miesiąc kalendarza poświęcono innej osobie, podając krótki życiorys oraz fragment wypowiedzi. Almanach o wymiarach 27 × 30 cm zawiera liczne kolorowe fotografie. Pochodzą one z Muzeum Narodowego w Warszawie, Muzeum Wojska Polskiego oraz Biblioteki Śląskiej w Katowicach. Kalendarz zatytułowano: *Twórcy polskiej niepodległości (Fathers of Polish Independence) 1918–2018*. Na okładce wskazano czterech wybitnych polityków: Ignacego Paderewskiego, Thomasa Woodorow Wilsona, Romana Dmowskiego oraz Józefa Piłsudskiego.

W styczniu zaprezentowano osobę kompozytora – Ignacego Jana Paderewskiego. Postać tę ukazano na tle obrazu Leona Prauzińskiego *Szturm na Prezydium Policji*. Przytoczono również słowa „króla pianistów”: „Nie zginie Polska, nie zginie! Lecz żyć będzie po wieki wieków w potędze i chwale. Dla was, dla nas i dla całej ludzkości”¹⁰.

Na fotografii z lutego odnajdujemy Romana Dmowskiego i prezydenta Francji Raymonda Poincarégo dokonujących przeglądu Armii Polskiej we Francji. Warto zaznaczyć, że Dmowski, współzałożyciel Narodowej Demokracji, wraz z Paderewskim podpisali traktat wersalski z 1919 roku, formalnie przywracający Polskę na mapę Europy.

Otwierając kartę kalendarza na marzec, dostrzegamy sylwetkę późniejszego marszałka Polski – Józefa Piłsudskiego. Na tle pałacu belwederskiego ujęto jego cytat: „Chcemy Polski niepodległej, abyśmy tam mogli urządzić życie lepsze i sprawiedliwsze dla wszystkich”.

W almanachu nie mogło zabraknąć Thomasa Woodorow Wilsona – dwudziestego ósmego prezydenta Stanów Zjednoczonych, który pozostawał w przyjacielskich kontaktach z Paderewskim. W kwietniowym miesiącu obok fotografii prezydenta przytoczono jego znamiennej wypowiedź wygłoszoną do Kongresu Stanów Zjednoczonych 8 stycznia 1918 roku. W słynnym 13. punkcie zapisano: „Należy stworzyć niezawisłe państwo polskie, które winno obejmować terytoria zamieszkałe przez ludność niezaprzecalnie polską, któremu należy zapewnić swobodny i bezpieczny dostęp do morza i którego niezawisłość polityczną i gospodarczą oraz integralność terytorialną należy zagwarantować paktem międzynarodowym”¹¹.

¹⁰ Cytat pochodzi ze strony kalendarza na styczeń 2018 roku.

¹¹ Cytat za kartą kalendarza z kwietnia 2018 roku.

Miesiąc maj otwiera karta z postacią doktora Teofila Starzyńskiego (1878–1952), działacza polonijnego, prezesa Związku Szkolnictwa Polskiego w Ameryce. Zajmował się on werbunkiem ochotników do Armii Polskiej we Francji.

W almanachu swoje miejsce znaleźli również: Ignacy Daszyński (1866–1936), generał Józef Haller (1873–1960), Wojciech Korfanty (1873–1939), generał Tadeusz Rozwadowski (1866–1928), jak też Wincenty Witos (1874–1945). Wskazane osoby wniosły swój udział w dzieło odbudowy Rzeczypospolitej.

Kalendarz zamyka postać Herberta Clarka Hoovera (1874–1964). Zanim został trzydziestym pierwszym prezydentem Stanów Zjednoczonych (1929–1933) jeszcze przed I wojną światową zaprzyjaźnił się z Paderewskim, co zaowocowało współpracą na rzecz odrodzenia państwa polskiego. Po zakończeniu działań wojennych stanął na czele Amerykańskiej Administracji Pomocy, organizując akcje humanitarne dla Polski. Tylko w 1920 roku objęto pomocą trzysta tysięcy dzieci z najuboższych rodzin. Ponownie włączył w dzieło pomocy dla zrujnowanej Polski po 1945 roku.

Jakże odmienny charakter ma kalendarz „Dziennika Związkowego” na 2019 rok. Na jego stronach prezentuje się Zespół Pieśni i Tańca „Wici”, będący chlubą Związku Narodowego Polskiego. Choreografem zespołu jest Podhalańska Magdalena Solarz¹². Zaprezentowano piękne polskie stroje ludowe między innymi cieszyńskie, łowickie, opolskie, podhalańskie, sądeckie. Całość ujęto na tle wspaniałej architektury Chicago. Proponując tańce ludowe, ZNP zaszczerpia umiłowanie do polskich tradycji regionalnych wśród młodego i najmłodszego pokolenia emigracyjnego.

Również almanach Polish Slavic Federal Credit Union na 2019 rok zawiera podobną tematykę. Są nią *Polskie pejzaże (Landscapes of Poland)*. Autorzy nawiązali do nostalgii za polskimi krajobrazami, a czytelnikom zaoferowano wybór polskich krajobrazów ozdobionych fragmentami utworów literackich. Znalazły się więc fragmenty z Chłopów Władysława Reymonta – *Zima* (styczeń), Wincentego Pola *Pieśń o Ziemi naszej* (luty), Teofila Lenartowicza *Na wierzbę* (marzec), Antoniego Słonimskiego *Polska* (wrzesień) i innych. Na sierpień wybrano

¹² Na temat zespołu „Wici” zob. W.A. WIERZEWSKI: *Polskie Chicago. Lata osiemdziesiąte, lata dziewięćdziesiąte*. Toruń 2002, s. 421–423; W. ZACHARASIEWICZ: *Etos niepodległościowy Polonii amerykańskiej*. Warszawa 2005, s. 299–300.

fragment utworu Wisławy Szymborskiej *Gawęda o miłości ziemi ojczyste*¹³.

Ziemio ojczysta, ziemio jasna,
nie będę powalonym drzewem.
Codziennie mocniej w ciebie wrastam
radością, smutkiem, dumą, gniewem.
Nie będę jak zerwana nić.
Odrzucam pusto brzmiące słowa.
Można nie kochać cię – i żyć,
ale nie można owocować.

Autorzy omawianego kalendarza sugerują, że żyjemy w czasach nowoczesnej technologii, gdy telefon komórkowy i Internet ułatwiają kontakt z Ojczyzną, a komputer i smartfon umożliwiają zobaczenie polskich krajobrazów. Nostalgia jednak pozostaje, albowiem zobaczyć wszystko na ekranie, a doświadczyć w naturze – to nie to samo.

Krótki przegląd kalendarzy polonijnych z okresu 2018–2019 uświadamia nam stałe kultywowanie wartości patriotycznych przez organizacje i instytucje polonijne. Do tego celu wykorzystuje się rocznice historyczne, prezentacje postaci historycznych, sztukę czy literaturę polską. Dzięki wydawnictwom polonijnym młode pokolenie Amerykanów polskiego pochodzenia uczestniczy w lekcjach patriotyzmu, mając powody do dumy z historii swoich przodków.¹⁴

Bibliografia

„Kalejdoskop” 2018, nr 45.

„Naród Polski” November 2018 – listopad 2018, nr 11.

1050 lat walki o wolną Polskę (1050 Years of Struggle for Independent Poland).

Kalendarz na rok 2016 Polish & Slavic Federal Credit Union.

Kalendarz na rok 2019 Związku Narodowego Polskiego (Polish National Alliance)

OLCZAK M.: *Ignacy Paderewski 1860–1941*. Warszawa 2018.

¹³ Cytat za kartą z kalendarza na sierpień 2018 – *Krajobraz Podhala*.

¹⁴ W tym toku ukazały się Kalendarz „Dziennika Związkowego” oraz almanach Polish & Slavic Federal Credit Union na 2020 rok. Pierwszy z nich dotyczy przeglądu polskich marek samochodowych z czasów PRL-u na tle budynków z Chicago. W drugim zaprezentowano postać naszego papieża w Polsce. Tytuł kalendarza to *Jan Paweł II. Stulecie urodzin. Johan Paul the Great. One Hundred Birth Unniversary*.

- PACYGA D.: *Aby zawsze była niepodległa*. „Dziennik Związkowy” z 9–11 listopada 2018.
- PACYGA D.: *Chicago: A Biography*. Chicago, London 2009.
- PACYGA D.: *Polish Immigrants and Industrial Chicago*. Chicago, London 2003.
- Polska wolna*. Kalendarz na rok 2018 Związku Narodowego Polskiego (Polish National Alliance).
- Polskie pejzaże. Landscapes of Poland*. Kalendarz na rok 2019 Polish & Slavic Federal Union.
- SIERADZKA D.: *Kalendarze polonijne Związku Narodowego Polskiego w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej (wybrane zagadnienia)*. W: *Z badań nad książką i księgozbiorem historycznymi. Polonika w zbiorach obcych*. Tom specjalny. Red. J. PUCHALSKI, A. CHAMERY-NOWAK i D. PIETRZKIEWICZ. Warszawa 2017.
- Tadeusz Kościuszko, bohater dwóch narodów 1746–1817 (Thaddeus Kościuszko – Polish-American Hero)*. Kalendarz na rok 2017. Związku Narodowego Polskiego (Polish National Alliance).
- Twórcy polskiej niepodległości (Fathers of Polish Independence) 1918–2018*. Kalendarz na rok 2018 Polish & Slavic Federal Union.
- WIERZEWSKI W.A.: *Polskie Chicago lata osiemdziesiąte, lata dziewięćdziesiąte*. Toruń 2002.
- ZACHARASIEWICZ W.: *Etos niepodległościowy Polonii amerykańskiej*. Warszawa 2005.